

SAVEZNI MINISTAR ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA MANJINA
Momčilo Grubač
SAVEZNI MINISTAR ZA PRAVDU
Tibor Varadi

LJUDSKA PRAVA: slučajevi u kojima je povređeno pravo
građana na ličnu i imovinsku sigurnost

Prema mnogim proverljivim podacima rat u Hrvatskoj vođen je bez mnogo obzira prema civilnom stanovništvu. Uništavanje i spaljivanje lične imovine je bila strategija svih vojnih regularnih i neregularnih formacija. Cilj je bio da se zastraši i raseli stanovništvo određene etničke pripadnosti. Ta praksa je nastavljena i nakon sklapanja primirja četvrtog januara 1992. godine, s tim što je pojačan pritisak na ličnu i imovinsku sigurnost Srba u mirnim delovima Hrvatske i na Hrvate u Vojvodini.

Zabrinjavaju činjenice da je u toku oružanog sukoba u Hrvatskoj bilo i takvih situacija u kojima su ličnu imovinu Srba, bez mnogo obzira, uništavali i pljačkali oni koji su važili za zaštitnike srpskih interesa. U nekim slučajevima neposredni počinioci su poznati ali vojne i civilne vlasti nisu preduzele mere da kazne krivce i nadoknade štetu ljudima koji su ostali bez doma i imovine.

Jedan takav slučaj odnosi se na porodicu Božić iz Siska. Početkom avgusta 1991. godine, petočlana porodica izbegla je iz grada iz straha od mogućeg rata i procene da bi kao pripadnici srpske nacionalnosti mogli biti neposredno ugroženi. U to vreme, pronosile su se vesti da je mnogo Srba pohapšeno ili odvedeno nekuda. Na području SO Kostajnice vodile su se borbe, Božići se nisu mogli probiti do Donjeg Hrastovca, kod Sunje, gde su imali veliku kuću i na koju su računali kao sigurno mesto, obzirom da je bilo pod kontrolom srpskih snaga. Otišli su za Austriju, odakle su i krenuli oko 10. oktobra za Sunju i Donji Hrastovac. U svojoj kući zatekli su pripadnike II odreda Teritorijalne odbrane Kostajnica i tenkovske jedinice iz Banja Luke kojima je rukovodio oficir Drakulić Petar, kao i druge jedinice u čijem sastavu su bili oficiri Damnjanić i Bočolub Petrović. Kuću i dvorišnu zgradu zatekli su nasilno otvorenu i razvaljenu, u njoj više nije bilo mnogih vredne stvari: nestao je nameštaj, zlato, stvari od pribora za jelo do kuhinjskih krpa. Iz garaže i pomoćne prostorije nestao je alat, mašine i sve što je na čemu moglo služiti. Preostale stvari su se iznosile i stavljale u kamione pred očima porodice Božić. Sama kuća je pretvorena u vojni položaj, odatle se pucalo i naravno kada su to hrvatske snage otkrile, gađale su po kući kao po vojnom objektu.

Porodica Božić izgubila je stan u Sisku, u njemu živi porodica gardiste, i kuću koju je JNA pretvorila u vojni objekat i pri tom opljačkala. U vezi sa pljačkom i uništavanjem lične imovine, porodica Božić obraćala se mnogim vojnim i civilnim institucijama SRS Jugoslavije radi utvrđivanja i nadoknade štete. Opširniji odgovor dobila je 28. februara od Vojnog pravobranioca, kojeg je potpisao Simić Mladen, kapetan I klase. Ovaj odgovor koji nosi pečat najviših vojnih institucija pokazuje koliko su pojedinci u toj vojsci ideološki opredeljeni, ne libe se da pismeno izriču ocene po kojima je sumnjiv svaki građanin srpske nacionalnosti koji

nije uzeo oružje u ruke i branio svoje mesto i svoj dom. Pomenuti kapetan kaže: "To što od Vas nisu zahtevali klučeve, da im predate kuću, verovatno je razlog, zato što ste kao izbeglica otišli iz mesta gde su ostali drugi žitelji, a koji su se stavili u odbranu sela. Mi potpuno razumemo Vaš gnev prema pripadnicima teritorijalne odbrane i Armiji, jer kako kažete Vama nikada nisu dolazili pripadnici hrvatskih snaga, zbog čega isključujete mogućnost da bi Vas oni opljačkali i oštetili. Zato nam nije jasno, zbog čega ste napustili svoju kuću, kao i stan u Sisku, a kao izbeglica prešli na teritoriju Srbije i Bosne, gde uživate kakvu-takvu pomoć napaćenog stanovništva koje je zahvaćeno ratom".

Mnoge zlopotrebe ostaće nekažnjene, kao što se događalo i u ratovima pre ovoga. Ali tamo, u državi u kojoj se glasno najavljuje poštovanje ljudskih prava i kažnjavanje svih onih koji se bave delima kojima se diskriminišu građani po osnovu etničke pripadnosti, političkih uverenja ili po osnovu patriotskih osećanja, obaveza vlasti je da bez odlaganja preduzme mere kojima će efikasno zaštititi pravo građana na ličnu i imovinsku sigurnost.

Zabrinjavaju i druge stvari u vezi sa kršenjem osnovnih ljudskih prava na bezbedan život.

U vezi sa organizovanim pritiskom na Hrvate i Mađare da se iseles iz Hrvata i mnogih drugih vojvođanskih naselja, vlast je reagovala hapšenjem lokalnih organizatora zastrašivanja i proterivanja, pojačanjem milicijskog nadzora nad delovanjem militantnih grupa izbeglica, smenjivanjem jednog od stratega "etničkog čišćenja" iz organa vlasti i najavom da će se pokrenuti istraga i javnosti saopštiti činjenice. O poslaniku koji je godinu dana zvanični glasnogovornik politike "etničkog čišćenja" nema ni reči, zaobilazi se krivica i odgovornost glavnih političkih ideologa a javnosti se hapšenje sitnih kriminalaca predstavlja kao akt kojim su eliminisane sve moguće zlopotrebe ljudskih prava građana nesrpske nacionalnosti. Da su građani nesrpske nacionalnosti i dalje izloženi pritisku, pokazuju podaci o incidentima koji su se dogodili u Nikincima i Rumi. Krajem avgusta dve bombe su podmetnute u Nikincima, proizveden je jedan požar u Hrtkovcima a petog i sedmog septembra podmetnute su tri eksplozivne naprave ispred domova Hrvata i Mađara u Rumi. Dve eksplozivne naprave postavljene su ispred kuće Slavice Rakoš, kojoj se inače češće telefonom pretilo od dana kada je sa grupom građana bila na razgovoru kod saveznih ministara. Iako je opštinska vlast u Rumi donela rešenja o vraćanju porodica u nasilno useljene kuće u Hrtkovcima, nijedno rešenje nije realizovano: milicija ostaje nemoćna ispred grupe izbeglica koja se okupi da spreči zakazano iseljenje. Ima naznaka da je Srpska radikalna stranka i u Rumi krenula sa zastrašivanjem građana pravljenjem spiskova nepodobnih. Govori se da je jedan takav napravljen 2. septembra i da su na njemu građani nesrpske nacionalnosti ali i Srbi koji nisu po političkoj meri ove stranke.

Blizu Subotice je selo Trešnjevac u kojem žive Mađari koji već mesecima pokušavaju mirnim protestom da kažu da neće da ratuju i da ne prihvataju da budu mobilisani za rat koji se vodi između naroda bivše Jugoslavije. U tom selu stacionirani su tenkovi JNA iako tu nikada nije bilo vojske. Nalaze se mesecima u dvorištu osnovne škole, plaše i roditelje i decu. Brine što vojne i civilne

vlasti ne pokazuju nameru da uklone tenkove i oslobode meštane od straha da tenkovi mogu biti upotrebljeni i protiv njih.

Očito je da se diskriminacija građana nesrpske nacionalnosti sprovodi po matrici koju je javno obznanio vođa Srpske radikalne stranke: proterati Hrvate i tako rešiti problem izbeglica.

I u vezi sa najavljenim programom srpske vlasti za smeštaj 30.000 izbeglica i izgnanika ima elemenata koji navode na sumnju da je reč o naseljavanju onih vojvođanskih naselja iz kojih je pred mobilizacijom izbeglo 25.000 Mađara.

Beograd, 10.septembar 92.

S poštovanjem, Nataša Kandić
Civilni pokret otpora